

Razširjenost gesljenja leposlovja v osnovnošolskih knjižnicah¹

The extent of subject description of fiction in primary school libraries

> Alenka Hribernik

Izvleček

Vsebinski opis leposlovja je v osnovnošolskih knjižnicah pomemben del obdelave knjižničnega gradiva. S predmetnimi oznakami povečamo dostopnost gradiva, uporabniki knjižnice imajo tako bistveno večje možnosti, da sami ali s pomočjo knjižničarja najdejo knjigo z želeno vsebino. S tem spodbujamo branje, učence pa vzgajamo v samostojne in aktivne uporabnike knjižnice, kar je eden izmed temeljnih ciljev šolske knjižnice. Z raziskavo smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri je predmetno označevanje mladinskega leposlovja razširjeno v osnovnošolskih knjižnicah. V pisni anketi je sodelovalo 77 osnovnih šol v mestnih občinah Slovenije. Z analizo rezultatov smo ugotovili, da večina knjižničarjev (81 %) leposlovnim delom dodeljuje predmetne oznake. Z njimi največkrat opišejo glavne motive, velik del knjižničarjev opisu doda tudi formalne oznake in oznake za ciljne bralce. 79 % jih meni, da je predmetno označevanje zelo pomemben del opisa knjige (ocenili so ga z oceno 4 in 5). 67 % knjižničarjev je za to, da se združi znanje in izkušnje ter izdelata skupne smernice za oblikovanje predmetnih oznak za vsebinski opis. To pomeni, da se tudi osnovnošolski knjižničarji zavedajo, da je najpomembnejše, da je vsebinski opis tak, da lahko bralci s pomočjo predmetnih oznak zadovoljijo svoje informacijske potrebe. Zato smo predlagali, da bi v nadaljnjih raziskavah preučili uporabnike osnovnošolskih knjižnic in na podlagi rezultatov raziskav izdelali model vsebinskega opisa mladinskega leposlovja za osnovne šole. Več pozornosti bi bilo treba nameniti načrtovanju uporabniškega vmesnika, ki bi omogočil hitrejše in lažje usposabljanje učencev v samostojne uporabnike knjižnice. Šele tako bi vsebinsko opisovanje leposlovja v celoti doseglo svoj namen.

Ključne besede

osnovnošolske knjižnice, vsebinski opis, predmetne oznake, leposlovje, leposlovje za mladino, knjižnični katalogi

UDK: 025.43:82-93:027.8

Abstract

Subject description of fiction is an important part of processing library material in primary school libraries. Subject headings make library material more accessible, thus it is more likely for library users to find a book with a specific subject by themselves or with librarian's help. In this way we stimulate reading and educate pupils to become independent and active library users, which is one of the basic goals of school libraries. The aim of the study was to establish how often subject description of juvenile literature was used in primary school libraries. The survey included 77 primary schools in Slovenian municipalities. The analysis of the results has shown that the majority of librarians (81%) define subject headings for works of fiction. They mostly use them to describe main themes; many of them also add formal descriptions and descriptions defining target audience. 79% of librarians share the opinion that subject description is a very important part of book description (rated with marks 4 and 5). 67% of librarians support the idea of uniting knowledge and experience to make common guidelines for formation of subject headings. This shows that primary school librarians are also aware of the fact that subject description should enable readers to fulfil their information needs by using subject headings. Our suggestion is to conduct additional researches in order to study users of primary school libraries and according to the results create a model of subject description of juvenile literature for primary schools. We should focus our attention on creating the user interface which would enable faster and easier training of pupils as independent library users. Only in this way subject description of fiction would fully serve

Keywords

primary school libraries, subject description, subject headings, fiction, juvenile literature, library catalogues

¹ Prispevek je nastal na temelju diplomske naloge z istim naslovom pod mentorstvom dr. Alenke Šauperi.

Uvod

Predmetno označevanje ali gesljenje mladinskega leposlovja je tisti del klasifikacije, ki se mi je zdel že od vsega začetka dela v šolski knjižnici zelo pomemben. Ko sem leta 1981 prišla v šolsko knjižnico, velikega dela knjižničnega fonda knjižnice nisem poznala, zato bralcem nisem mogla pomagati v tolikšni meri, kot bi želela. Svetovanje bi bilo veliko lažje, če bi bile v stvarnem katalogu knjižnice tudi predmetne oznake za leposlovje. Knjižna produkcija je bila v tistih časih skromna, zato sem gradivo knjižnice kmalu zelo dobro poznala. Knjižničarji smo se takrat spopadali s težavo, kaj ponuditi, ker je bilo literature že za povprečnega bralca premalo.

Danes imamo drugačne probleme. Produkcija je veliko večja, zato se na različne načine trudimo, da bi bogastvo v knjigah približali našim uporabnikom. Iz podatkov v preglednici 1 je razvidno, da se je število naslovov mladinskih leposlovnih knjig od leta 1994 do leta 2008 povečalo za kar 4,8-krat, kar pomeni, da knjižničar težko spremlja tako obsežno knjižno ponudbo. Spremenile so se tudi zahteve bralcev, ki so v izražanju informacijskih potreb vedno bolj natančni, zato je predmetno označevanje leposlovja področje, ki je vedno bolj aktualno.

Preglednica 1: Število naslovov leposlovnih knjig za mladino do 15. leta starosti

Leto	Št. naslovov
1994	170
1995	244
1996	316
1997	312
1998	288
1999	315
2000	262
2001	271
2002	312
2003	384
2004	415
2005	514
2006	562
2007	614
2008	630
2009	827

Vir. Jamnik, 2009; Zadravec, 2010.

Vsebinski opis leposlovja v šolskih knjižnicah

Vsebinski opis leposlovja je zahtevno in zamudno delo, zato domači in tuji raziskovalci že več let raziskujejo, kako bi knjižničarjem katalogizatorjem olajšali delo in hkrati oblikovali tak vsebinski opis, ki bi bil za uporabnike dovolj informativen. Slovenski projekt Skriti zaklad je imel za cilj izboljšanje vsebinskega opisa leposlovja v katalogu knjižnic Gimnazije Bežigrad in Knjižnice Bežigrad (Pogorelec et al., 2004). Oblikovan je bil model za vsebinsko opisovanje leposlovja za odrasle, ki so ga praktično preizkušali v obeh knjižnicah. Model je uporaben tudi za druge srednješolske in splošne knjižnice, zato je to pomemben prispevek za stroko. Za našo raziskavo je projekt zanimiv, ker bi lahko bil vzgled za osnovnošolske knjižnice, ki še nimajo izdelanega modela za vsebinski opis mladinskega leposlovja.

Najdaljšo tradicijo vsebinskega opisa mladinskega leposlovja v Sloveniji ima Pionirska,² ki mladinskim knjižničarjem v veliki meri predstavlja praktični model. Kako v Pionirski rešujejo problem vsebinskega opisa mladinskega leposlovja v današnjem času, je v okviru diplomskega dela raziskala Lidija Smerkolj (2007).

Kako ta problem rešujejo v osnovni šoli, nam je pokazala raziskava Polone Učakar³ (2000). V raziskavo je bilo vključenih 18 šol z ožjega območja Štajerske. Med knjižničarji je izvedla anketo in ugotovila, da vsi sodelujoči knjižničarji v raziskavi leposlovju dodeljujejo predmetne oznake, vendar pa kar 67 % knjižnic svojim uporabnikom ne nudi možnosti samostojnega iskanja gradiva. Tudi tisti, ki to možnost imajo, pri iskanju niso dovolj samostojni, zato pravi, da bi morali knjižničarji v prvi vrsti določati gesla za uporabnike. Geslovniki največkrat niso po meri uporabnikov. To dokazuje tudi raziskava Daniele Šavli (2008), ki je ugotovila, da predstavlja učencem pri iskanju gradiva po geslih največjo oviro priključitve ustreznih pojmov.

Najnovejša raziskava Vilme Stubej (2012) pa nam kaže, v kolikšni meri je gesljenje leposlovja razširjeno v srednješolskih knjižnicah. V raziskavi je sodelovalo 105 knjižničarjev iz srednjih šol in dijaških domov Slovenije. Na podlagi anketnega vprašalnika je bilo ugotovljeno, da večina (59 %) dodeljuje predmetne oznake leposlovnim delom. Največ knjižničarjev z gesli opisuje vsebino, večina dodeli 2 do 5 gesel, ki jih največkrat oblikujejo sami. Pri tem večina uporablja Slovenski splošni geslovník in UDK-tablice. 73 % knjižničarjev ne pozna projekta Skriti zaklad. Dijaki gesla slabo poznajo in le redko tako iščejo leposlovna dela. 31 % knjižnic dijakom ne omogoča dostopa do kataloga. Če raziskavo Vilme Stubej primerjamo z našo, lahko ugotovimo, da se rezultati ponekod sicer razlikujejo (delež osnovnošolskih knjižničarjev, ki dodeljujejo gesla leposlovnim delom, je večji (81 %); osnovnošolski knjižničarji manj uporabljajo Slovenski splošni geslovník in več geslovník Pionirske; samo tretjina knjižnic v osnovni šoli omogoča uporabnikom dostop do kataloga), vendar pa obe raziskavi kažeta, da je vsebinski opis leposlovja tako za osnovnošolske kot za srednješolske knjižničarje zelo pomemben.

Problem raziskave

Potreba po vsebinskem opisu mladinskega leposlovja je v osnovnošolskih knjižnicah že ves čas prisotna. Učitelji zaradi narave svojega dela že od nekdaj iščejo leposlovna dela z določeno vsebino, ki jih rabijo pri pouku, mnogokrat tudi kot motivacijo pri učni uri. Učenci iščejo leposlovne knjige predvsem za prostočasno branje. S pomočjo predmetnih oznak lažje najdejo knjigo z želeno vsebino. S tem spodbujamo branje, učence pa vzgajamo v samostojne in aktivne uporabnike knjižnice, kar je eden izmed temeljnih ciljev šolske knjižnice. Doslej je edino Polona Učakar (2002) ugotavljala razširjenost vsebinskega označevanja v osnovnošolskih knjižnicah. Zaradi teh dejstev smo z raziskavo želeli ugotoviti, v kolikšni meri je predmetno označevanje mladinskega leposlovja prisotno v slovenskih osnovnošolskih knjižnicah. Zanimalo nas je, kako knjižničarji določajo predmetne oznake, kaj najpogosteje določajo z njimi, ali pri dodeljevanju predmetnih oznak upoštevajo kake smernice ali navodila, v kolikšni meri uporabniki poznajo predmetne oznake ter v kolikšni meri knjižničarji in uporabniki knjižnice iščejo leposlovno gradivo s predmetnimi oznakami.

² Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo je skupaj z mladinskim oddelkom del Knjižnice Otona Župančiča, ki je ena izmed enot Mestne knjižnice Ljubljana.

³ Glej Bergant.

Metoda

Vzorec

Raziskava je bila izvedena aprila 2010 v okviru diplomskega dela. Vanjo so bile vključene šole mestnih občin, ker so te večinoma večje, kar največkrat pomeni, da imajo njihove knjižnice bogatejšo knjižnično zbirko in zato tudi večjo potrebo po predmetnem označevanju leposlovnega gradiva. V Sloveniji imamo 11 mestnih občin, v katerih je 127 osnovnih šol, kar predstavlja 28 % vseh šol v Sloveniji. Anketo smo poslali na vse šole in prejeli 77 odgovorov. To pomeni, da je na vprašalnik odgovorilo 61 % knjižničarjev. Največ odgovorov (30) je prišlo iz Ljubljane, kar je razumljivo, saj je to mestna občina z največjim številom šol. Zato so zanimivi tudi deleži odgovorov v posamezni občini.

Preglednica 2: Prejeti odgovori po občinah

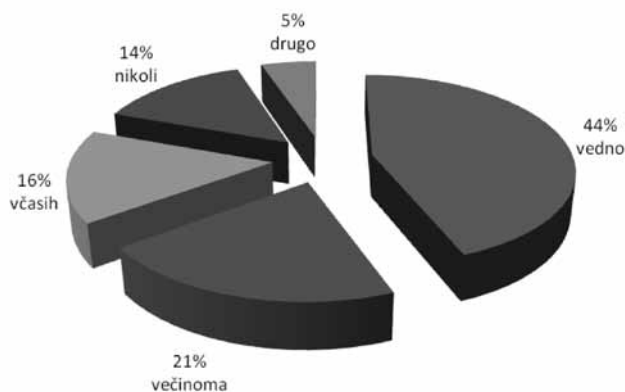
Mestna občina	Število odgovorov	Št. šol v občini in št. poslanih anket	% odgovorov
Ljubljana	30	46	65
Maribor	8	20	40
Kranj	7	8	87
Celje	6	9	67
Novo mesto	5	8	62
Murska Sobota	4	4	100
Slovenj Gradec	4	4	100
Nova Gorica	4	7	57
Ptuj	3	4	75
Velenje	3	6	50
Koper	3	11	27
Vse občine	77	127	61

Pripomočki

Raziskavo smo izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je sestavljen iz dveh sklopov. V prvem sklopu so vprašanja, povezana z določanjem predmetnih oznak, v drugem pa vprašanja, ki se nanašajo na uporabo predmetnih oznak pri iskanju leposlovnega dela.

Rezultati in razprava

Razširjenost gesljenja

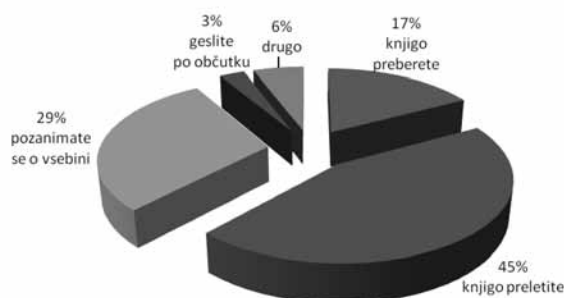

Slika 1: Ali pri obdelavi gradiva vpisujete gesla za mladinsko leposlovje?

Najprej nas je zanimalo, v kolikšni meri je predmetno označevanje razširjeno v osnovnošolskih knjižnicah. Predpostavili smo, da večina osnovnošolskih knjižničarjev mladinskemu leposlovju dodeljuje predmetne oznake, da lahko zadovolji informacijske potrebe svojih uporabnikov. Naša predpostavka je temeljila tudi na rezultatih raziskave Polone Učakar (2002), ki je pokazala, da je predmetno označevanje mladinskega leposlovja za knjižničarje v osnovnih šolah zelo pomembno, saj so vsi anketirani knjižničarji leposlovnim delom določali predmetne oznake, večina od njih (67 %) vedno. Naša raziskava je pokazala slabše rezultate. Pri tem pa ne smemo pozabiti dejstva, da je bila raziskava Polone Učakar (2002) opravljena na manjšem vzorcu in na ožjem območju Slovenije.

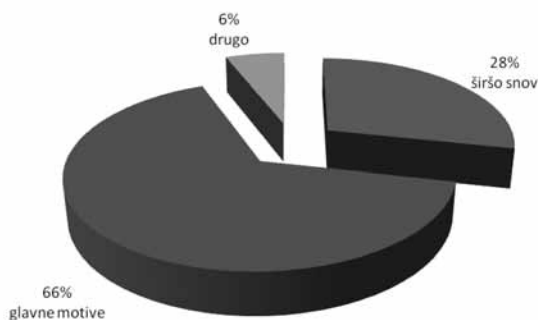
Rezultate naše raziskave prikazuje slika 1. Predmetne oznake dodeljuje 81 % knjižničarjev (44 % vedno, 21 % večinoma, 16 % včasih). 14 % anketiranih je odgovorilo, da leposlovja predmetno ne označujejo, kar je lahko tudi posledica preobremenitve šolskega knjižničarja. Vsebinski opis leposlovja je zahtevno in zamudno delo. Šolski knjižničarji smo sami v knjižnici, kar pomeni, da moramo sami opraviti vse faze strokovnega bibliotekarskega dela. Smo tudi pedagoški delavci, zato imamo še vrsto drugih zadolžitev. Večina je tudi skrbnikov učbeniškega sklada, kar je velika obremenitev, zato so obdobja, ko ima knjižničar premalo časa za vse delovne obveznosti. To je lahko vzrok, da nekateri knjižničarji vsebinsko ne opisujejo leposlovja.

Določanje gesel

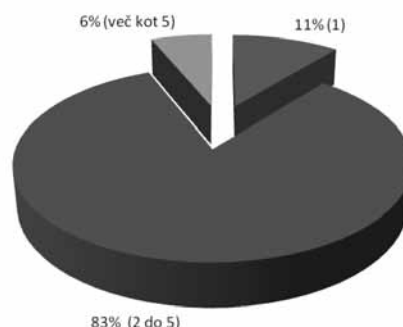
Slika 2: Kako določate gesla za mladinsko leposlovje?

Osnovnošolski knjižničarji leposlovno delo, ki ga ne preberejo, največkrat preletijo (45 %). 29 % je takih, ki se o vsebini knjige pozanimajo. V anketi nismo zastavili vprašanja, kje te informacije dobijo. Kritik mladinskega leposlovja je malo, bolj pogost vir so lahko založbe, ki informacije o vsebini leposlovnih del posredujejo na spletnih straneh ter v katalogih in drugih gradivih, ki jih pošljejo na šole pred izidom ali ob njem. Zapisi založb so na voljo že v času nakupa in obdelave gradiva, medtem ko so kritike in anotacije mladinskih leposlovnih del pogosto objavljene potem, ko smo gradivo že katalogizirali. Zato bi bilo tesnejše sodelovanje med knjižničarji in založniki na področju vsebinskega opisa leposlovja koristno za obe strani (Šauperl, 2007).

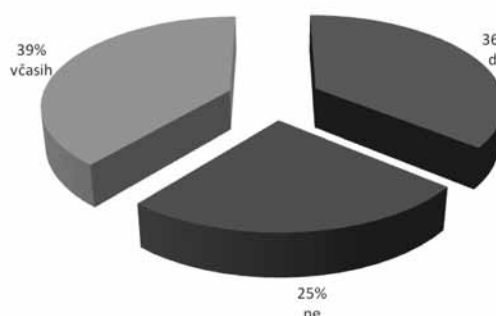
Slika 3: Kaj najpogosteje določate z gesli?

Ugotovili smo, da večina knjižničarjev (66 %) podrobneje opiše vsebino, saj s predmetnimi oznakami najpogosteje določa glavne motive.

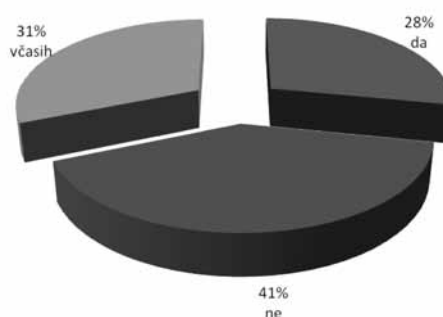
Slika 4: Koliko gesel povprečno določite za en naslov?

Večina (83 %) uporabi povprečno 2–5 predmetnih oznak, kar je spodbuden rezultat, saj vemo, da lahko le s temeljitim vsebinskim opisom, ki vsebuje učinkovita in uporabna gesla, zadovoljimo informacijske potrebe uporabnikov (Učakar, 2002).

Slika 5: Ali vpisujete formalne oznake (npr. žanr)?

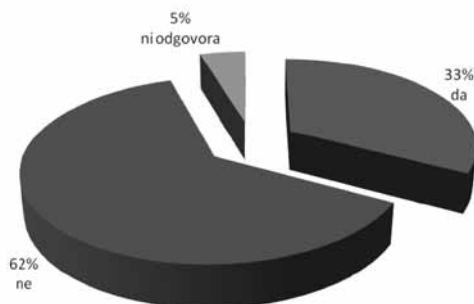
Iz rezultatov je razvidno, da so formalne oznake za knjižničarje zelo pomembne, saj jih kar 75 % anketiranih vpisuje. Vzrokov za tak rezultat je več, med drugim tudi ta, da je kategorizacija mladinskega leposlovja v osnovnošolskih knjižnicah skromna, zato knjižničarji pogosto vpisujejo oznake za žanr. V šoli so tudi otroci s posebnimi potrebami, za katere učitelji in drugi strokovni delavci večkrat iščejo knjigo, ki bi bila primerna za njih. Pri tem so pomembne tudi fizične lastnosti knjige.

Slika 6: Ali vpisujete oznake za ciljne bralce (npr. za fante)?

Raziskave o branju (Bucik in Pečjak, 2004) so pokazale, da fantje berejo manj, ker hitreje izgubijo interes za branje, zato si knjižničarji prizadevamo, da bi jih motivirali s

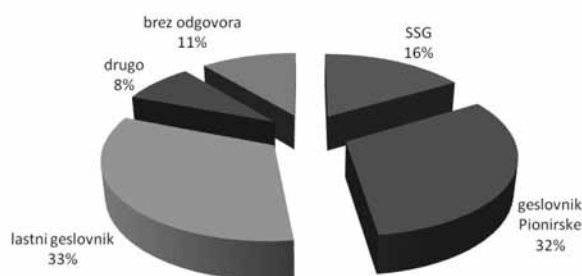
knjigami, ki bi pritegnile njihovo pozornost. S predmetnimi oznakami za ciljne bralce so te knjige hitro pri roki, kar je po našem mnenju vzrok, da jih večji del knjižničarjev (59 %) tudi dodeli leposlovnim delom.

Slika 7: Ali pri določanju gesel upoštevate kakšna navodila, predloge, smernice ipd?

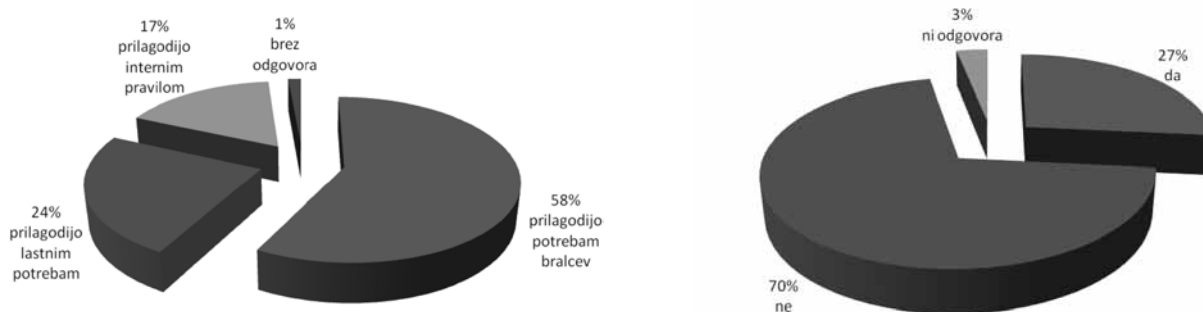
62 % knjižničarjev predmetno označuje leposlovje brez upoštevanja kakršnih koli navodil, smernic ipd. Razlog za to lahko najdemo v pomanjkanju ustreznih navodil. S tem problemom se spopadajo tako domači kot tuji katalogizatorji. Susan Hayes (2001) je pri svojem delu ugotovila, da so navodila za vsebinsko analizo v ameriških smernicah pomanjkljiva. Pomanjkanje ustreznih navodil je tudi pri nas najpogostejši razlog, da so vsebinski opisi leposlovnih del v lokalnih katalogih naših knjižnic redki, v vzajemnem katalogu jih največkrat ni, če pa so, so največkrat skromni. Da bi izboljšali vsebinski opis leposlovja za odrasle, so slovenski raziskovalci izvedli že omenjeni projekt Skriti zaklad. Oblikovan je bil model za vsebinsko opisovanje leposlovja, ki ga lahko uporabijo tudi srednješolski knjižničarji. Tudi za osnovnošolske knjižničarje bi bil model za vsebinski opis mladinskega leposlovja v osnovnošolski knjižnici več kot dobrodošel.

Tretjina knjižničarjev (33 %) pri vsebinskem opisu leposlovja upošteva v glavnem po eno usmeritev. Največkrat navajajo Navodila za predmetno označevanje (Kovač et al., 2002) in navodila programa Šolska knjižnica.

Slika 8: Vam je pri gesljenju v pomoč kateri od navedenih geslovnikov? (SSG, geslovnik Pionirske, lastni geslovnik, drugo)

Največ knjižničarjev (33 %) pri predmetnem označevanju leposlovja uporablja lastni geslovnik, takoj za njim (32 %) pa geslovnik Pionirske, kar je v skladu z že zapisanimi ugotovitvami, da ima Pionirska na področju vsebinskega opisa mladinskega leposlovja najdaljšo tradicijo in najbogatejše vsebinske opise, ki so šolskim knjižničarjem v veliko pomoč. Polovica manj (16 %) jih uporablja SSG, kar je razumljivo, ker ni najbolj primeren za opisovanje leposlovja, saj ne vsebuje gesel za opisovanje abstraktnih pojmov, kot so občutja in čustva, premalo je generičnih pojmov, ki opisujejo stanja, dejanja in podobno (Šaupert et al., 2007, str. 109).

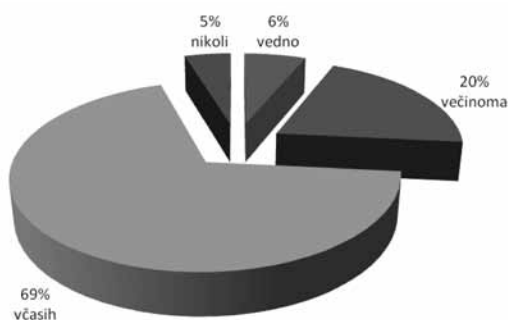

Slika 9: Kako knjižničarji oblikujejo gesla Slika 10: Upoštevanje starostne stopnje

V anketi je večina knjižničarjev (58 %) odgovorila, da pri oblikovanju gesel upošteva potrebe uporabnikov, 24 % oblikovanje prilagodi lastnim potrebam, 17 % internim pravilom.

Samo 27 % knjižničarjev pri določanju predmetnih oznak upošteva starostno stopnjo otrok. Tudi Šavli (2008), ki je raziskovala, kako uspešni so pri iskanju učenci, je ugotovila vidno razliko med mlajšimi in starejšimi učenci. Glavni vzrok za to, da večina knjižničarjev pri dodeljevanju predmetnih oznak ne upošteva starostne stopnje, vidimo v tem, da mlajši učenci redko samostojno iščejo gradivo v računalniškem katalogu šolske knjižnice. Programi so še vedno naravnani predvsem na potrebe knjižničarja, medtem ko so uporabniki prezrti. Za osnovne šole bi potrebovali prilagojene iskalnike, tako da bi tudi mlajši učenci lažje in uspešneje iskali gradivo s pomočjo računalniškega kataloga.

Iskanje leposlovja po geslih

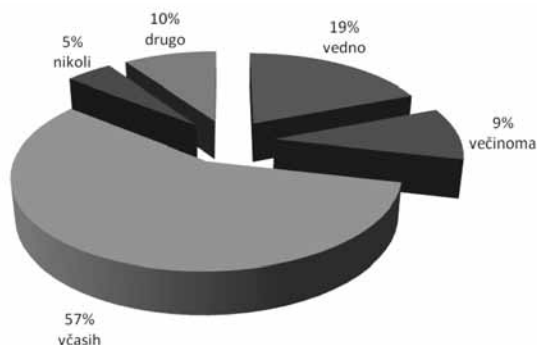
Slika 11: Kako pogosto sami iščete leposlovje po geslih?

Večina knjižničarjev (69 %) le včasih išče leposlovje po geslih. Tak rezultat se nam zdi logičen, saj knjižničarji dobro poznajo knjižnični fond, še posebno če so v knjižnici dalj časa. Zaradi vedno večje produkcije mladinskih leposlovnih knjig in potreb bralcev, ki so v izražanju informacijskih potreb vedno bolj natančni, pa je iskanje s pomočjo predmetnih oznak včasih edini način, s katerim knjižničar hitro in učinkovito pomaga uporabniku.

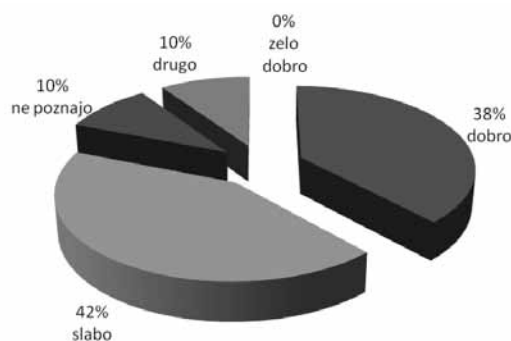
Slika 12: Ali imajo vaši uporabniki možnost samostojnega iskanja po računalniškem katalogu vaše knjižnice?

V večini šolskih knjižnic (67 %) učenci ne iščejo leposlovja po vsebini tako, ker nimajo možnosti samostojnega iskanja v računalniškem katalogu knjižnice. Delež knjižnic, ki uporabnikom ne ponujajo dostopa do lokalnega kataloga, je enak deležu v raziskavi, ki jo je leta 2000 izvedla Polona Učakar.⁴ Iz tega lahko sklepamo, da na tem področju ni napredka, čeprav je med obema raziskavama preteklo 10 let. Knjižnice, ki uporabljajo program COBISS, imajo najdostopnejše računalniške kataloge. Uporabniki lahko iščejo gradivo kjer koli in kadar koli, če imajo računalnik in internet. Največ osnovnošolskih knjižnic je do nedavna uporabljala program Šolska knjižnica. Večina ga je zamenjala s programom WinKnj, ki se še izpopolnjuje in bo v prihodnosti dostopen podobno kot COBISS.

Slika 13: Če imajo možnost, ali uporabniki iščejo leposlovje s pomočjo gesel?

Med knjižnicami, ki uporabnikom nudijo možnost iskanja po katalogu, največ knjižničarjev (57 %) pravi, da njihovi uporabniki samo včasih samostojno iščejo po geslih. Vzrok za to lahko najdemo tudi v programih, ki jih imajo šolske knjižnice. Na podlagi raziskave EU Kids Online (2009) je odstotek otrok v Sloveniji, ki uporabljajo internet, zelo visok in je nad evropskim povprečjem članic EU. To lahko pomeni, da je večini naših otrok računalniška tehnologija blizu, zato bi jih z bolj prilagojenimi programi lahko hitro usposobili za samostojne uporabnike knjižnice.

Slika 14: Kako uporabniki poznajo gesla, ki ste jih določili?

⁴ Glej Bergant.

Velik del uporabnikov, ki ima dostop do lokalnega kataloga, pozna gesla, vendar pa jih po mnenju knjižničarjev večina ne pozna dovolj dobro, da bi bili pri iskanju uspešni. Le 38 % knjižničarjev smatra, da njihovi uporabniki dobro poznajo gesla, ki so jih dodelili mladinskim leposlovnim delom. Menimo, da le zelo dobro in dobro poznavanje gesel uporabnikom omogoča, da uspešno rešijo svojo informacijsko potrebo, medtem ko slabo poznavanje gesel tega največkrat ne omogoča. Nobeden od anketirancev ni obkrožil odgovora s trditvijo, da njihovi uporabniki zelo dobro poznajo gesla, kar pomeni, da je ta način iskanja gradiva po vsebini tudi za uporabnike osnovnošolskih knjižnic manj pogost. Tudi Polona Učakar⁵ (2000) je v svoji raziskavi ugotovila, da uporabniki šolskih knjižnic pri iskanju niso dovolj samostojni, zato meni, da bi morali knjižničarji v prvi vrsti določati gesla za uporabnike. Z analizo vzorcev geslovnikov šolskih knjižnic je ugotovila, da geslovniki vsebujejo veliko število neuporabnih gesel in največkrat niso po meri uporabnikov. Bralci po navadi uporabljajo izraze, ki jih geslovniki ne poznajo. Žal v programih, ki podpirajo šolsko knjižnico, ni mogoče oblikovati geslovnika, ki bi vseboval napotila (kazalke in vodilke), ki bi bila uporabniku dragocena pomoč pri iskanju ustreznega gesla, s katerim bi izrazil svojo iskalno zahtevo in nanjo tudi dobil odgovor v obliki zadetkov. Prav zaradi obeh dejstev (pomanjkanje napotil, veliko število neuporabnih gesel) menimo, da bi bilo dobro, da bi imele šolske knjižnice poleg računalniškega geslovnika tudi geslovník v tiskani obliki, ki bi vseboval le veljavna gesla in bi bil uporabniku pri iskanju v veliko pomoč. Z našo raziskavo smo ugotovili, da ima tiskane geslovnike 16 % knjižnic.

Sklep

Na podlagi analize rezultatov lahko sklenemo, da je vsebinski opis leposlovja za osnovnošolske knjižnice aktualen. Večina knjižničarjev (81 %) leposlovnim delom dodeljuje gesla, 79 % jih meni, da so gesla zelo pomemben del opisa knjige (ocenili so ga z oceno 4 in 5).

Če našo raziskavo primerjamo z raziskavo Polone Učakar (2002), lahko ugotovimo, da do bistvenih premikov pri vsebinskem opisu leposlovja za mladino v osnovnih šolah žal ni prišlo. Rezultati pričujoče raziskave se niso spremenili v korist predmetnega označevanja, zato je spodbudno, da je večina (67 %) za to, da se združi znanje in izkušnje ter izdelata skupne smernice za oblikovanje gesel za vsebinski opis mladinskega leposlovja.

To pomeni, da se tudi osnovnošolski knjižničarji zavedajo, da je najpomembneje, da je vsebinski opis tak, da bralec lahko s pomočjo predmetnih oznak zadovolji svoje informacijske potrebe. V prvi vrsti bi morali raziskati potrebe naših uporabnikov in ugotoviti, katere so tiste informacije, ki jih najpogosteje iščejo. To je lahko tudi predmet nadaljnjih raziskav na tem področju. Na podlagi rezultatov bi lahko izdelali model vsebinskega opisa mladinskega leposlovja za osnovne šole. Delo bi veliko boljše in lažje opravili, če bi združili moči.

Še pred tem bi morale vse knjižnice svojim uporabnikom zagotoviti možnost samostojnega iskanja v lokalnem računalniškem katalogu. Več pozornosti bi bilo treba nameniti načrtovanju uporabniškega vmesnika, ki bi bil prilagojen uporabnikom osnovnošolske knjižnice in bi upošteval razvojno stopnjo otrok, njihove potrebe in sposobnosti (Šavli, Šauperl, Zabukovec, 2009). Tako bi omogočili hitrejšo in lažje usposabljanje učencev v samostojne uporabnike knjižnice. Šele tako bi vsebinsko opisovanje leposlovja v celoti doseglo svoj namen.

⁵ Glej Bergant.

Viri

- Bergant, P. (2000). *Vsebinska gesla v osnovnošolskih knjižnicah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Bucik, N. in Pečjak, S. (2004). Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 13 (4), 33–54.
- Hayes, S. M. (2001). Use of popular and literary criticism in providing subject access to imaginative literature. *Cataloging & Classification Quarterly*, 32 (4), 71–97.
- Internet uporablja 75 % otrok v EU*. (2010). Pridobljeno 25. 10. 2010: http://www.ris.org/2010/05/Raziskave/Internet_uporablja_75_otrok_v_EU/.
- Jamnik, T. (2009). Mladinske knjige v letu 2008. V: *Pogled na drugo stran: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2009: pregled knjižne produkcije za mladino iz leta 2008*. Ljubljana: Mestna knjižnica, Pionirska - center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Str. 10–11.
- Pogorelec, A., Šauperl, A., Miklavčič, M., Šesek, D. in Zwitter, S. (2004). Vsebinski opis leposlovja za odrasle: Strokovno-teoretične osnove za izvedbo projekta »Skriti zaklad«. *Knjižnica* 48 (1-2), 57–82.
- Smerkolj, L. (2007). Vsebinsko opis leposlovnega gradiva za otroke do 9. leta starost. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Splošni slovenski geslovnik: navodila za predmetno označevanje knjižničnega gradiva in geslovnik. (2002). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Stubelj, V. in Šauperl, A. (2012). Gesljenje leposlovja in slovenske šolske knjižnice. *Šolska knjižnica* 22 (2), 75–81.
- Šauperl, A. (2000). Klasifikacija knjižničnega gradiva: učbenik za študentke in študente bibliotekarstva. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo. (BiblioThecaria ; 9).
- Šauperl, A. (2005). Vsebinski opis leposlovja: stvarnost in možnosti. *Šolska knjižnica* 15 (1-2), 165–177.
- Šauperl, A. et al. (2007). Opombe o vsebini kot dopolnilo vsebinskega opisa leposlovja. *Knjižnica* 51 (3-4), 97–115.
- Šavli, D. (2008). Dimenzije vsebinskega opisa dokumentov v knjižničnih katalogih za otroke v devetletni osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Šavli, D., Šauperl, A. in Zabukovec, V. (2009). Lastnosti knjižničnih katalogov za otroke v osnovni šoli. *Šolska knjižnica* 19 (2-3), 97–105.
- Učakar, P. (2002). Gesla za vsebinski opis leposlovja v osnovnošolskih knjižnicah. *Šolska knjižnica* 12 (3), 98–103.
- Učakar, P. (2002). Vsebinska gesla v osnovnošolskih knjižnicah. V: *Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (Modeli poučevanja in učenja. Knjižnična dejavnost). Str. 176–187.
- Zadravec, V. (2010). Sprehod med številkami. V: *Ozvezdje knjiga: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2010: pregled knjižne produkcije za mladino iz leta 2009*. Ljubljana: Mestna knjižnica, Pionirska - center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Str. 10–18.

> **Alenka Hribernik**, univ. dipl. bibliotekarka, je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Sostro
 Naslov: Cesta II. Grupe odredov 47, 1261 Ljubljana
 Naslov e-pošte: alenka.hribernik@guest.arnes.si